

Capitolul I. Noțiune.

Sediul materiei

1. Nulitățile constituie sancțiuni procedurale penale, destinate să asigure respectarea principiului legalității ca principiu fundamental al procedurii penale.

Nulitățile sunt **definite** ca fiind sancțiunile procedurale ce lovesc actele procedurale existente, care au luat ființă prin nerespectarea dispozițiilor legale, prin omisiunea sau violarea formelor prescrise de lege^[1], sau sancțiunile care decurg din neîndeplinirea actelor procedurale, potrivit legii, și au drept efect ineficiența acestora^[2].

Nulitatea este examinată în doctrină alături de inexistența actului, inadmisibilitate și decădere, toate intrând în conținutul noțiunii de „sancțiune procedurală penală” în sens larg.

Dispozițiile care reglementează nulitatea ca sancțiune procedurală penală se regăsesc în Titlul V, Capitolul VI, Partea generală a Codului de procedură penală, art. 197.

2. În sistemul Codului de procedură penală român, nulitățile se **clasifică** în nulități exprese și nulități virtuale, după modul în care sunt reglementate cazurile de nulitate.

Nulitățile **expres** sunt cele prevăzute expres de normele de procedură și atrag ineficiența actului viciat, indiferent de existența unei vătămări. Astfel de nulități sunt cele enumerate de dispozițiile art. 197 alin. (2) CPP: dispozițiile relative la competența după materie sau după calitatea persoanei, la sesizarea instanței, la compunerea acesteia și la publicitatea ședinței de judecată, participarea procurorului, prezența învinutului sau a inculpatului și asistarea acestora de către apărător, când sunt obligatorii, potrivit legii, precum și efectuarea referatului de evaluare în cauzele cu infractori minori.

[1] *J. Neagu*, *Tratat de procedură penală*, Ed. Pro, București, 1997, p. 383.

[2] *N. Volonciu*, *Tratat de procedură penală. Partea generală*, Ed. Pai-dea, București, 2002, p. 477.

Nulitățile **virtuale** sunt deduse din reglementarea legală, fără a fi prevăzute expres. Astfel de nulități sunt, spre exemplu, cele privitoare la vicierea procedurii de citare cu o parte din proces.

Din punctul de vedere al efectelor, nulitățile se împart în nulități absolute și nulități relative.

Nulitățile absolute nu pot fi înlăturate în niciun mod, se iau în considerare și din oficiu și în orice stare a procesului și nu sunt condiționate de dovedirea vreunei vătămări. Se consideră, în principiu, că sfera nulităților absolute coincide cu cea a nulităților exprese.

Nulitățile relative sunt supuse unor condiții: invocarea lor exclusiv de persoana vătămată în interesele sale de actul presupus viciat; invocarea nulității într-un anumit termen – în timpul executării actului sau la primul termen, dacă partea nu a fost prezentă; dovedirea existenței unei vătămări ce nu poate fi înlăturată decât prin desființarea actului viciat. Nulitățile virtuale sunt considerate a fi nulități relative.

Nulitatea relativă poate fi constatată doar în ipoteza dovedirii unei vătămări concrete, sarcina probei acestei vătămări aparținând părții care invocă cu interes propriu această sancțiune procedurală.

În ceea ce privește modalitatea procesuală în care nulitatea relativă poate fi invocată, în cursul cercetării judecătorești, aceasta se face direct în fața instanței, iar în cursul urmăririi penale, poate fi invocată pe calea plângerii împotriva actelor procurorului, reglementată de dispozițiile art. 275-278 CPP^[1] sau, cel mai târziu, la momentul prezentării materialului de urmărire penală. Nulitatea relativă trebuie invocată într-un anumit termen, respectiv în cursul efectuării actului, dacă cel interesat este prezent la acest moment, sau la primul termen de judecată cu procedura completă, dacă cel interesat a lipsit la efectuarea actului pe care îl consideră viciat.

În funcție de măsura sau întinderea în care este afectat actul viciat, nulitățile sunt clasificate în nulități **totale** și nulități **parțiale**.

[1] V. Dongoroz, S. Kahane, G. Antoniu, C. Bulai, N. Iliescu, R. Stănoiu, Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român, Ed. Academiei Române, Ed. All Beck, București, vol. I, 2003, p. 408.

3. Odată constatate, nulitățile au ca **efecte**: lipsirea de valabilitate a actului nul, cu efecte *ex tunc*, de la data întocmirii actului; pe cale de consecință, nulitatea actelor subsecvente ce decurg din actul afectat, în privința acestora, nulitatea, ca sancțiune procedurală, operând indirect; obligația de refacere a actului anulat, fie de organul care l-a emis, fie de organul judiciar care a constatat nulitatea^[1].

Ca efect indirect, constatarea nulității unui act procesual sau procedural atrage și anularea actelor anterioare, concomitente sau posterioare, care se află într-o strânsă legătură cu acesta, organul judiciar având obligația de a stabili întinderea acestui efect și actele concrete lovite pe cale de consecință de sancțiunea nulității.

Constatarea nulității actului atrage și obligația organului judiciar de a îl reface, în măsura în care această operație este posibilă. În cursul urmăririi penale, refacerea actului cade în sarcina organului de cercetare penală, iar constatarea nulității în cursul judecății atrage obligația instanței de a-l reface, indiferent dacă sancțiunea privește un act de urmărire penală sau de judecată^[2].

[1] N. Volonciu, op. cit., p. 479.

[2] V. Dongoroz, S. Kahane, G. Antoniu, C. Bulai, N. Iliescu, R. Stănoiu, op. cit., p. 410.

Capitolul al II-lea. Cazurile de nulitate absolută reglementate de dispozițiile art. 197 alin. (2) CPP

4. Potrivit dispozițiilor art. 197 alin. (2) CPP, sunt prevăzute sub sancțiunea nulității dispozițiile relative la competența după materie sau după calitatea persoanei, la sesizarea instanței, la compunerea acesteia și la publicitatea ședinței de judecată, dispozițiile relative la participarea procurorului, prezența învinutului sau a inculpatului și asistarea acestora de către apărător, când sunt obligatorii, potrivit legii, precum și la efectuarea referatului de evaluare în cauzele cu infractori minori.

Acestor cazuri de nulitate expresă absolută practica judiciară le-a adăugat și alte ipoteze în care a constatat incidența nulității absolute, ipoteze ce vor fi prezentate în ultima parte a lucrării.

Secțiunea 1. Competența după materie sau după calitatea persoanei

5. Acest caz de nulitate absolută vizează, pe de o parte, competența materială și personală a instanțelor de judecată și, pe de altă parte, competența materială și personală a organelor de urmărire penală.

Nerespectarea competenței teritoriale a organelor judiciare atrage nulitatea relativă a actelor efectuate de organele necompetente, iar excepția de necompetență teritorială poate fi invocată de procuror, fiecare dintre părți sau pusă în discuția părților din oficiu, numai până la citirea actului de sesizare în fața primei instanțe de judecată.

6. În ceea ce privește **competența materială și personală a instanțelor de judecată**, aceasta este reglementată de dispozițiile art. 25-29 CPP (Titlul II, Capitolul I, Secțiunea I).

Conform art. 39 CPP, **excepția** de necompetență materială și cea de necompetență după calitatea persoanei pot

fi ridicate în tot cursul procesului penal, inclusiv în căile de atac, până la pronunțarea hotărârii definitive, de oricare dintre părți, de procuror sau de instanță din oficiu. Aceste dispoziții trebuie corelate cu cele ale art. 40-42 CPP, ce reglementează chestiunea stabilirii organului competent în ipoteza schimbării calității inculpatului, a schimbării încadrării juridice sau calificării faptei, precum și condițiile și măsura în care actele îndeplinite de organele necompetente își păstrează valabilitatea în urma constatării necompetenței.

7. Potrivit dispozițiilor art. 40 CPP, atunci când **competența instanței este determinată de calitatea inculpatului, instanța inițial investită rămâne competentă** să judece cauza, chiar dacă, după săvârșirea infracțiunii, inculpatul își pierde această calitate, numai în două situații, și anume atunci când fapta are legătură cu atribuțiile de serviciu ale inculpatului sau a fost pronunțată o hotărâre în primă instanță.

Cu excepția infracțiunilor săvârșite de persoanele enumerate de dispozițiile art. 29 pct. 1 CPP, care prin calitatea lor personală atrag competența Înaltei Curți de Casație și Justiție^[1], dobândirea calității după săvârșirea infracțiunii nu determină schimbarea competenței.

8. Potrivit art. 41 CPP, instanța sesizată cu judecarea unei infracțiuni rămâne competentă a o judeca, chiar dacă constată, după efectuarea cercetării judecătorești, că **infracțiunea este de competența instanței inferioare**. Scopul este asigurarea operativității procesului penal^[2]. Atunci când **stabilirea greșită a încadrării juridice** este evidentă din momentul

[1] Potrivit art. 29 pct. 1 CPP – Competența Înaltei Curți de Casație și Justiție: „Înalta Curte de Casație și Justiție: 1. judecă în primă instanță:

a) infracțiunile săvârșite de senatori, deputați și europarlamentari;

b) infracțiunile săvârșite de membrii Guvernului;

c) infracțiunile săvârșite de judecătorii Curții Constituționale;

d) infracțiunile săvârșite de membrii Consiliului Superior al Magistraturii;

e) infracțiunile săvârșite de judecătorii Înaltei Curți de Casație și Justiție, precum și de procurorii de la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție;

f) infracțiunile săvârșite de mareșali, amirali, generali și chestori;

g) alte cauze date prin lege în competența sa”.

[2] N. Volonciu, op. cit., p. 314.

sesizării instanței, putându-se constata direct din modul de expunere a faptelor în actul de sesizare, fără a mai fi necesară administrarea altor probe, se dispune declinarea competenței în favoarea instanței inferioare.

9. Schimbarea calificării faptei printr-o lege nouă, intervenită în cursul judecării cauzei, nu atrage necompetența instanței de judecată, afară de cazul când prin lege s-ar dispune altfel.

10. Acestor cazuri de prorogare de competență li se adaugă ipoteza reglementată de dispozițiile art. 332 alin. (1) teza finală CPP, ce privește **necompetența organelor de urmărire penală**. Potrivit acestor dispoziții, când se constată, înainte de terminarea cercetării judecătorești, că în cauza supusă judecării s-a efectuat cercetare penală de un alt organ decât cel competent, instanța se desesizează și restituie cauza procurorului, ce procedează conform art. 268 alin. (1) CPP. Însă cauza nu se restituie atunci când constatarea are loc după începerea dezbaterilor sau când instanța, în urma cercetării judecătorești, schimbă încadrarea juridică a faptei într-o altă infracțiune pentru care cercetarea penală ar fi revenit altui organ de cercetare.

11. Dispoziții speciale privind competența instanțelor de judecată se regăsesc în numeroase **legi speciale**, spre exemplu:

– Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane^[1]. Potrivit dispozițiilor art. 21, infracțiunile prevăzute de această lege se judecă în primă instanță de către tribunal;

– Legea nr. 365/2002 privind comerțul electronic^[2].

Potrivit art. 29, infracțiunile prevăzute la art. 24^[3] și la

^[1] M. Of. nr. 783 din 11 decembrie 2001.

^[2] Republicată în M. Of. nr. 959 din 29 noiembrie 2006.

^[3] Potrivit art. 24 din Legea nr. 365/2002 – Falsificarea instrumentelor de plată electronică: „(1) Falsificarea unui instrument de plată electronică se pedepsește cu închisoare de la 3 la 12 ani și interzicerea unor drepturi.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează punerea în circulație, în orice mod, a instrumentelor de plată electronică falsificate sau deținerea lor în vederea punerii în circulație.

(3) Pedeapsa este închisoarea de la 5 la 15 ani și interzicerea unor drepturi, dacă faptele prevăzute la alin. (1) și (2) sunt săvârșite de o persoană care, în virtutea atribuțiilor sale de serviciu:

art. 25^[1] se judecă, în primă instanță, de către tribunal. În cazul celorlalte infracțiuni reglementate de această lege, competența în primă instanță revine judecătorei. În cazul infracțiunilor informatice reglementate de Titlul III – Prevenirea și combaterea criminalității informatice din Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției^[2], instanța competentă să judece cauzele privind aceste infracțiuni, în lipsa unei dispoziții exprese derogatorii, este tot judecătoria;

– Legea nr. 39/2003 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate^[3]; potrivit art. 11, urmărirea penală pentru infracțiunile prevăzute la art. 7 – Inițierea sau constituirea unui grup infracțional organizat ori aderarea sau sprijinirea sub orice formă a unui astfel de grup – se efectuează în mod obligatoriu de procuror și se judecă în primă instanță de tribunal. În măsura în care această infracțiune se află în concurs real cu oricare dintre infracțiunile prevăzute de legile privitoare la comerțul electronic sau de Legea nr. 161/2003, competența de judecare a cauzei revine tribunalului ca instanță de fond.

12. Prorogarea de competență. Conform doctrinei juridice, prorogarea de competență constă în prelungirea sau extinderea competenței normale a organelor judiciare asupra unor cauze care în mod obișnuit revin altor organe judiciare sau în extinderea competenței unui organ judiciar și asupra

a) realizează operații tehnice necesare emiterii instrumentelor de plată electronică ori efectuării tipurilor de operațiuni prevăzute la art. 1 pct. 11; sau

b) are acces la mecanismele de securitate implicate în emiterea sau utilizarea instrumentelor de plată electronică; sau

c) are acces la datele de identificare sau la mecanismele de securitate implicate în efectuarea tipurilor de operațiuni prevăzute la art. 1 pct. 11.

(4) Tentativa se pedepsește”.

^[1] Potrivit art. 25 din Legea nr. 365/2002 – Deținerea de echipamente în vederea falsificării instrumentelor de plată electronică: „Fabricarea ori deținerea de echipamente, inclusiv hardware sau software, cu scopul de a servi la falsificarea instrumentelor de plată electronică se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 5 ani”.

^[2] M. Of. nr. 279 din 21 aprilie 2003.

^[3] M. Of. nr. 50 din 29 ianuarie 2003.

unor infracțiuni sau persoane care nu îi sunt date în competență conform normelor obișnuite^[1].

Prorogarea competenței poate viza doar chestiunile ce cad în mod normal în competența unui organ judiciar inferior. Extinderea competenței pe această cale este aplicabilă în principiu în următoarele cazuri: reunirea cauzelor în caz de conexitate^[2] sau indivizibilitate^[3], schimbarea încadrării juridice sau a calificării, precum și chestiunile prealabile.

1.1. Necompetența instanțelor de judecată

13. Problematika competenței materiale și personale este mult prea extinsă pentru a putea fi abordată într-o manieră adecvată în cadrul acestei lucrări, urmând a prezenta chestiuni de principiu și cu caracter general.

Ipoteza modificării dispozițiilor privind competența personală sau materială a instanțelor de judecată în cursul procesului penal este în general reglementată prin dispozițiile tranzitorii ale legii de modificare. În situația în care nu există astfel de dispoziții tranzitorii, noile dispoziții procedurale privitoare la competență sunt imediat aplicabile, ceea ce impune imediata **declinare a competenței** de soluționare a cauzei, iar nerespectarea acestei obligații atrage **nulitatea absolută** a hotărârii emise de instanța devenită necompetentă.

^[1] *N. Volonciu, op. cit., p. 306*

^[2] Conform dispozițiilor art. 34 CPP, există conexitate:

a) când două sau mai multe infracțiuni sunt săvârșite prin acte diferite, de una sau de mai multe persoane împreună, în același timp și în același loc;

b) când două sau mai multe infracțiuni sunt săvârșite în timp ori în loc diferit, după o prealabilă înțelegere între infractori;

c) când o infracțiune este săvârșită pentru a pregăti, a înlăsa sau a ascunde comiterea altei infracțiuni, ori este săvârșită pentru a înlăsa sau asigura sustragerea de la răspundere penală a făptuitorului altei infracțiuni;

d) când între două sau mai multe infracțiuni există legătură și reunirea cauzelor se impune pentru o mai bună desfășurare a justiției.

^[3] Conform dispozițiilor art. 33 CPP, există indivizibilitate:

a) când la săvârșirea unei infracțiuni au participat mai multe persoane;

b) când două sau mai multe infracțiuni au fost săvârșite prin același act;

c) în cazul infracțiunii continuate sau în orice alte cazuri când două sau mai multe acte materiale alcătuiesc o singură infracțiune.

O astfel de situație a fost creată de modificarea competenței personale de soluționare a cauzelor privind avocații și executorii judecătorești prin Legea nr. 79/2007 pentru modificarea art. 28¹ pct. 1 lit. b) din Codul de procedură penală^[1].

Nedeclinarea competenței de soluționare a cauzei în curs este sancționată cu nulitatea absolută, întrucât legea de modificare, în măsura în care a intrat în vigoare anterior pronunțării sentinței penale, nu stipulează dispoziții tranzitorii, ceea ce conduce la concluzia că aceste norme legale de procedură sunt de imediată aplicabilitate.

Sanctiunea nulității absolute este aplicabilă și în ipoteza **plângerii la rezoluție**, întrucât, potrivit dispozițiilor art. 278¹ alin. (1) CPP, plângerea se face la judecătorul de la instanța căreia i-ar reveni, potrivit legii, competența să judece cauza în primă instanță.

În practica judiciară s-a argumentat că „în această ipoteză nu se impune trimiterea cauzei la parchetul care a emis soluția contestată, întrucât, în măsura în care urmărirea penală a fost efectuată înainte de modificarea dispozițiilor privitoare la competență, acest organ de urmărire penală era competent a efectua cercetările potrivit dispozițiilor în vigoare la acel moment”^[2].

14. Neobservarea încadrării juridice greșite a faptelor are ca efect nulitatea absolută a hotărârii judecătorești în cazul în care încadrarea juridică corectă a faptei atrage competența instanței superioare.

Spre exemplu, judecarea greșită a cauzei sub aspectul infracțiunii de act sexual cu un minor, încadrarea dată în actul de sesizare, fără a se observa că vârsta victimei și gradul de dezvoltare fizică și psihică exclud existența unui consimțământ valabil, atrage nulitatea hotărârilor pronunțate, întrucât încadrarea juridică corectă a faptei este viol calificat, prevăzută de art. 197 alin. (3) teza I CP, pentru care competența de soluționare aparține tribunalului^[3].

[1] M. Of. nr. 225 din 2 aprilie 2007.

[2] C.A. Galați, s. pen., dec. nr. 167/R/2008, www.jurisprudenta.org.

[3] C.A. Bacău, s. pen., min. și fam., dec. nr. 685/2009, www.jurisprudenta.org.

15. În ipoteza adoptării unei **legi speciale ce modifică competența materială a instanței de judecată în favoarea unei instanțe superioare în grad**, noile dispoziții procedurale nu au efect asupra cauzei penale în curs, în măsura în care, în urma aplicării principiului *lex mitior*, încadrarea juridică mai favorabilă inculpatului și care atrage competența materială a instanței inițial investite este cea din legea veche.

Spre exemplu, în cazul infracțiunilor de proxenetism prevăzute de art. 329 CP, săvârșite înainte de intrarea în vigoare a Legii nr. 678/2001 privind combaterea traficului de persoane, în virtutea principiului aplicării legii mai favorabile, nu sunt aplicabile dispozițiile art. 21 din legea specială ce prevăd competența materială a tribunalului, pentru că ar fi încălcate dispozițiile art. 11 CP și principiul neretroactivității legii penale, astfel încât judecarea cauzei în fond de către tribunal atrage nulitatea absolută a hotărârii pronunțate cu încălcarea normelor de competență materială^[1].

16. O aplicare interesantă a principiului *lex mitior* în materia normelor procesuale penale o face Curtea Constituțională în Decizia nr. 665/2007 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 23 alin. (2) și (3) din Legea nr. 115/1999 privind responsabilitatea ministerială, republicată^[2].

În considerentele acestei decizii, analizând **incidența principiului legii penale mai favorabile**, consacrat la nivel constituțional de dispozițiile art. 15 alin. (2), principiu considerat tradițional în doctrina și practica judiciară exclusiv la domeniul dreptului penal material, substanțial, **asupra dispo-**

[1] I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 5361/2004, www.scj.ro.

[2] M. Of. nr. 547 din 10 august 2007. Dispozițiile art. 23 alin. (2) și (3) ce au făcut obiectul analizei Curții au următorul cuprins: „(2) Urmărirea penală și judecarea foștilor membri ai Guvernului pentru infracțiunile săvârșite în exercițiul funcției lor, astfel cum acestea sunt prevăzute de art. 7-11, se efectuează potrivit normelor de procedură penală de drept comun. (3) Prevederile de ordin procedural ale prezentei legi nu se aplică foștilor membri ai Guvernului în nicio situație”.

Cu opinie separată, Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate ridicată de Adrian Năstase în dosarul nr. 15.083/1/2006 al Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală, și a constatat că dispozițiile art. 23 alin. (2) și (3) din Legea nr. 115/1999 privind responsabilitatea ministerială, republicată, sunt neconstituționale.

zițiilor procesuale, Curtea Constituțională a argumentat că, „în condițiile în care textul constituțional de referință nu înțelege să cantoneze principiul pe care îl consacără exclusiv pe tărâmul dreptului substanțial, nu există temeii pentru a o face pe cale de interpretare, refuzându-i incidența în materie procedurală. Nici imperativul imediatei aplicări a normei procesuale penale care guvernează această materie nu oferă o rațiune suficientă convertirii sale într-un fine de neprimire a excepției referitoare la încălcarea principiului neretroactivității legii”.

17. Excepția necompetenței materiale sau după calitatea persoanei poate fi ridicată oricând și avută în vedere din oficiu, direct de instanța de recurs, chiar dacă nu a fost ridicată în ciclurile procesuale anterioare și calea de atac a fost formulată numai de partea vătămată^[1].

1.2. Necompetența organelor de urmărire penală. Sancțiunea aplicabilă în cazul actelor de urmărire penală efectuate de un organ pretins incompetent

18. Competența organelor de urmărire penală este reglementată de dispozițiile art. 207-215 din Capitolul II, Titlul I, Partea specială a Codului de procedură penală, dispoziții speciale fiind inserate și în legile speciale.

În ceea ce privește competența organelor de cercetare penală ale Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism (D.I.I.C.O.T.) și Direcției Naționale Anticorupție (D.N.A.), aceasta este reglementată de dispozițiile legilor speciale de organizare.

Competența materială a organelor de cercetare din cadrul D.I.I.C.O.T. este reglementată de dispozițiile Legii nr. 508/2004 privind înființarea, organizarea și funcționarea în cadrul Ministerului Public a Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism^[2] și cuprinde infracțiunile enumerate de dispozițiile art. 12 din lege^[3].

[1] C.A. Constanța, s. pen., dec. nr. 122/2009, portal.just.ro.

[2] M. Of. 1089 din 23 noiembrie 2004.

[3] Potrivit art. 12 din Legea nr. 508/2004: „(1) Sunt de competența Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism următoarele infracțiuni din Codul penal, republicat, cu modificările și completările ulterioare, și din legi speciale, indiferent de calitatea per-

soanei, cu excepția celor date în competența Direcției Naționale Anticorupție, după cum urmează:

a) infracțiunile prevăzute la art. 7 și 8 din Legea nr. 39/2003 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate, cu modificările ulterioare, cu excepția cazurilor în care infracțiunea gravă este una dintre cele definite la art. 2 lit. b) pct. 15 și 20 din Legea nr. 39/2003, cu modificările ulterioare. Dispozițiile art. 9 și 10 din Legea nr. 39/2003, cu modificările ulterioare, se aplică în mod corespunzător;

b) infracțiunile contra siguranței statului prevăzute în Codul penal și în legile speciale;

c) infracțiunile prevăzute de Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului și cele prevăzute în Legea nr. 111/1996 privind desfășurarea în siguranță, reglementarea, autorizarea și controlul activităților nucleare, republicată;

d) infracțiunile prevăzute la titlul III, „Prevenirea și combaterea criminalității informatice”, al cărții I din Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției, cu modificările și completările ulterioare;

e) infracțiunile din domeniul proprietății intelectuale și industriale, dacă sunt săvârșite de persoane care aparțin unor grupuri infracționale organizate sau unor asociații sau grupări constituite în scopul săvârșirii de infracțiuni;

f) infracțiunile prevăzute de Legea nr. 143/2000 privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri, cu modificările și completările ulterioare, și cele din Legea nr. 300/2002 privind regimul juridic al precursorilor folosiți la fabricarea ilicită a drogurilor, cu modificările și completările ulterioare;

g) infracțiunile prevăzute în Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, cu modificările și completările ulterioare;

h) infracțiunile prevăzute în Legea nr. 365/2002 privind comerțul electronic, republicată, dacă sunt săvârșite de persoane care aparțin unor grupuri infracționale organizate sau unor asociații sau grupări constituite în scopul săvârșirii de infracțiuni;

i) infracțiunile prevăzute de Legea nr. 297/2004 privind piața de capital, cu modificările și completările ulterioare;

j) infracțiunile prevăzute de Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 105/2001 privind frontiera de stat a României, aprobată cu modificări prin Legea nr. 243/2002, cu modificările și completările ulterioare, și de Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 112/2001 privind sancționarea unor fapte săvârșite în afara teritoriului țării de cetățeni români sau de persoane fără cetățenie domiciliate în România, aprobată cu modificări prin Legea nr. 252/2002, dacă sunt săvârșite de persoane care aparțin unor grupuri infracționale organizate sau unor asociații sau grupări constituite în scopul săvârșirii de infracțiuni;

k) infracțiunile privind traficul de țesuturi, celule și organe umane,

Competența D.N.A. este reglementată de dispozițiile O.U.G. nr. 43/2002^[1], cu modificările și completările ulterioare, și este detaliată de dispozițiile art. 13 din acest act normativ^[2].

dacă sunt săvârșite de persoane care aparțin unor grupuri infracționale organizate sau unor asociații sau grupări constituite în scopul săvârșirii de infracțiuni;

l) infracțiunile de contrabandă prevăzute în Codul vamal al României, indiferent de valoarea prejudiciului, dacă sunt săvârșite de persoane care aparțin unor grupuri infracționale organizate sau unor asociații sau grupări constituite în scopul săvârșirii de infracțiuni;

m) celelalte infracțiuni prevăzute în Codul vamal al României, dacă sunt conexe sau indivizibile cu alte infracțiuni aflate în competența Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism;

n) infracțiunile prevăzute în Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor, precum și pentru instituirea unor măsuri de prevenire și combatere a finanțării actelor de terorism, cu modificările și completările ulterioare, dacă banii, bunurile și valorile care au făcut obiectul spălării banilor provin din săvârșirea infracțiunilor date în competența Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism.

(2) Procurorii specializați din cadrul Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism efectuează în mod obligatoriu urmărirea penală pentru infracțiunile prevăzute la alin. (1).

(3) Pentru infracțiunile prevăzute la alin. (1) săvârșite de minori sau asupra minorilor, urmărirea penală se efectuează de procurori din cadrul Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, anume desemnați de către procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție”.

^[1] M. Of. nr. 244 din 11 aprilie 2002.

^[2] Potrivit art. 13 din O.U.G. nr. 43/2002: „(1) Sunt de competența Direcției Naționale Anticorupție infracțiunile prevăzute în Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, cu modificările și completările ulterioare, săvârșite în una dintre următoarele condiții:

a) dacă, indiferent de calitatea persoanelor care le-au comis, au cauzat o pagubă materială mai mare decât echivalentul în lei a 200.000 euro ori o perturbare deosebit de gravă a activității unei autorități publice, instituții publice sau oricărei alte persoane juridice ori dacă valoarea sumei sau a bunului care formează obiectul infracțiunii de corupție este mai mare decât echivalentul în lei a 10.000 de euro;

b) dacă, indiferent de valoarea pagubei materiale ori de gravitatea perturbării aduse unei autorități publice, instituții publice sau oricărei alte persoane juridice ori de valoarea sumei sau a bunului care formează obiectul infracțiunii de corupție, sunt comise de către: deputați; senatori; membri ai Guvernului, secretari de stat ori subsecretari de stat și asimi-

lații acestora; consilieri ai miniștrilor; judecătorii Înaltei Curți de Casație și Justiție și ai Curții Constituționale; ceilalți judecători și procurori; membrii Consiliului Superior al Magistraturii; președintele Consiliului Legislativ și locțiitorul acestuia; Avocatul Poporului și adjuncții săi; consilierii prezidențiali și consilierii de stat din cadrul Administrației Prezidențiale; consilierii de stat ai primului-ministru; membrii și controlorii financiari ai Curții de Conturi și ai camerelor județene de conturi; guvernatorul, prim-viceguvernatorul și viceguvernatorul Băncii Naționale a României; președintele și vicepreședintele Consiliului Concurenței; ofițeri, amirali, generali și mareșali; ofițeri de poliție; președinții și vicepreședinții consiliilor județene; primarul general și viceprimarii municipiului București; primarii și viceprimarii sectoarelor municipiului București; primarii și viceprimarii municipiilor; consilierii județeni; prefectii și subprefecții; conducătorii autorităților și instituțiilor publice centrale și locale și persoanele cu funcții de control din cadrul acestora, cu excepția conducătorilor autorităților și instituțiilor publice de la nivelul orașelor și comunelor și a persoanelor cu funcții de control din cadrul acestora; avocații; comisarii Gărzii Financiare; personalul vamal; persoanele care dețin funcții de conducere, de la director inclusiv, în cadrul regiilor autonome de interes național, al companiilor și societăților naționale, al băncilor și societăților comerciale la care statul este acționar majoritar, al instituțiilor publice care au atribuții în procesul de privatizare și al unităților centrale financiar-bancare; persoanele prevăzute la art. 8¹ din Legea nr. 78/2000, cu modificările și completările ulterioare; lichidatorii judiciari; executorii Autorității pentru Valorificarea Activelor Statului.

(1¹) Infracțiunile împotriva intereselor financiare ale Comunităților Europene sunt de competența Direcției Naționale Anticorupție.

(1²) Direcția Națională Anticorupție este competentă să efectueze urmărirea penală, dacă s-a cauzat o pagubă materială mai mare decât echivalentul în lei a 1.000.000 euro, în cazul infracțiunilor prevăzute la art. 215 alin. (1), (2), (3) și (5), art. 246, 247, 248 și 248¹ din Codul penal, al infracțiunilor prevăzute la art. 175, 177 și 178-181 din Legea nr. 141/1997 privind Codul vamal al României, cu modificările și completările ulterioare, și în Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale.

(2) Procurorii specializați din cadrul Direcției Naționale Anticorupție efectuează în mod obligatoriu urmărirea penală pentru infracțiunile prevăzute la alin. (1), (1¹) și (1²).

(3) Urmărirea penală în cauzele privind infracțiunile prevăzute la alin. (1), (1¹) și (1²), săvârșite de militarii în activitate, se efectuează de procurori militari din cadrul Direcției Naționale Anticorupție, indiferent de gradul militar pe care îl au persoanele cercetate.

(4) Sunt de competența parchetelor de pe lângă instanțe, potrivit dispozițiilor Codului de procedură penală, infracțiunile prevăzute în Legea nr. 78/2000, cu modificările și completările ulterioare, care nu sunt date, conform alin. (1), (1¹) și (1²), în competența Direcției Naționale Anticorupție”.

19. Sancțiunea nerespectării dispozițiilor referitoare la competența organelor de urmărire penală este **restituirea cauzei în vederea refacerii urmăririi penale**, în condițiile art. 332 alin. (1) CPP.

Potrivit dispozițiilor art. 332 alin. (1) CPP, „Când se constată, înainte de terminarea cercetării judecătorești, că în cauza supusă judecății s-a efectuat cercetare penală de un alt organ decât cel competent, instanța se desesizează și restituie cauza procurorului, care procedează potrivit art. 268 alin. (1). Cauza nu se restituie atunci când constatarea are loc după începerea dezbaterilor sau când instanța, în urma cercetării judecătorești, schimbă încadrarea juridică a faptei într-o altă infracțiune pentru care cercetarea penală ar fi revenit altui organ de cercetare”.

20. Practica judiciară este în sensul că nu sunt incidente dispozițiile art. 197 alin. (2) și (3) CPP în ipoteza în care, pe parcursul urmăririi penale, a fost dispusă declinarea de competență ca urmare a schimbării încadrării juridice, întrucât într-un astfel de caz sunt aplicabile dispozițiile art. 42 alin. (2) raportat la art. 45 alin. (1) CPP, referitor la faptul că **organul judiciar, devenit competent ca urmare a declinării de competență, poate folosi actele procedurale îndeplinite după apariția motivului de schimbare a competenței**^[1].

În aceeași linie de idei, spre exemplu, nu sunt nule nici interceptările telefonice efectuate în temeiul autorizației de interceptare emise, spre exemplu, de tribunal, dacă ulterior cauza a devenit de competența instanței superioare și dosarul de urmărire penală a fost declinat în favoarea organului de urmărire penală corespunzător acesteia din urmă, în speță Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – D.N.A.

Astfel de acte de urmărire penală pot fi folosite de către organul de urmărire penală investit în urma soluției de declinare, în temeiul art. 45 alin. (1) cu referire la art. 42 alin. (2) CPP, potrivit căroră, dacă declinarea a fost determinată de competența materială sau după calitatea persoanei, instanța căreia i s-a trimis cauza poate folosi actele îndeplinite și poate menține măsurile dispuse de instanța desesizată.

[1] I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 1606/2010, www.scj.ro.

Nu este necesară o ordonanță prin care să se dispună expres asupra aplicării acestui text de lege, întrucât simpla folosire a acestor acte în vederea stabilirii situației de fapt de către organul de cercetare penală care a și investit instanța de judecată cu soluționarea propunerii de arestare preventivă este concretizarea opțiunii puse de lege la îndemâna organului judiciar^[1].

Pentru aceleași rațiuni, s-a argumentat în practica judiciară că, în ipoteza restituirii dosarului în vederea efectuării urmăririi penale de către parchetul competent, emiterea rechizitoriului, organul de urmărire penală competent investit în urma restituirii poate folosi actele de urmărire penală efectuate de organul de urmărire penală ce a emis inițial rechizitoriul, în temeiul art. 42 alin. (2) și art. 45 CPP, conform cărora, în cazul constatării necompetenței materiale ori după calitatea persoanei, organul de urmărire penală căruia i s-a trimis cauza poate folosi actele îndeplinite și măsurile dispuse anterior. În măsura în care ansamblul materialului de urmărire penală efectuat de organul judiciar necompetent a fost valorificat în cadrul mijloacelor de probă ce au susținut rechizitoriul, nu poate fi reținută nulitatea actelor de urmărire penală efectuate de organul de urmărire penală a cărui necompetență a fost constatată prin hotărârea de restituire^[2].

21. Însă, independent de existența sau nu a unei dispoziții de delegare, **organele de urmărire penală pot efectua acte premergătoare**, în temeiul art. 224 CPP, după care, în măsura în care constată că încadrarea juridică a faptei este într-o infracțiune pentru care urmărirea penală se face de procuror, înaintează cauza acestuia. Efectuarea de către procuror a actelor ulterioare necesare finalizării urmăririi penale îndeplinește exigențele urmăririi penale proprii, neputând fi invocată nulitatea absolută a actelor de urmărire penală^[3].

În ipoteza **cauzelor de urmărire penală proprie**, ca, spre exemplu, traficul de droguri [conform dispozițiilor art. 209 alin. (3) CPP raportat la art. 27 lit. d) CPP], în lipsa unei or-

[1] I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 1107/2011, www.scj.ro.

[2] I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 4155/2009, www.scj.ro.

[3] C.A. Bacău, s. pen., min. și fam., înch. nr. 144/2009, www.jurisprudenta.org.

donanțe de delegare, **neparticiparea procurorului la actele de urmărire penală și efectuarea lor doar de organe ale poliției judiciare** atrag, conform unei practici judiciare majoritare, nulitatea absolută a actelor de urmărire efectuate în aceste condiții.

Spre exemplu, constatarea infracțiunii flagrante de către organele de poliție judiciară, audierea învinuiților și a martorilor, fără participarea procurorului și în lipsa unei dispoziții de delegare care să includă direct sau indirect și acest act, chiar dacă anterior a fost emisă o dispoziție de delegare, ce a vizat alte categorii de acte, precum ascultarea telefoanelor și folosirea unui colaborator sub acoperire, au fost considerate în practica judiciară ca reprezentând cauze de nulitate absolută a acestui act^[1].

În ipoteza în care urmărirea penală, în cauzele ce cad în competența procurorului conform art. 209 alin. (3) CPP, în aspectele sale esențiale, a fost efectuată nu de procuror, ci de organele de urmărire penală, care nu s-au limitat la efectuarea actelor ce nu sufereau amânare, ci au efectuat cercetarea la fața locului, au audiat martorii și inculpații, iar urmărirea penală a fost pusă în mișcare prin rechizitoriul de către procuror, care s-a limitat la luarea unor declarații în faza finală a urmăririi penale, sunt încălcate prevederile art. 209 alin. (3) CPP^[2].

Cercetarea la fața locului și luarea primelor declarații sunt considerate însă, în mod obișnuit, de practica judiciară ca reprezentând acte cu caracter urgent, ce nu suferă amânare și care pot fi efectuate de organele de urmărire penală în temeiul art. 213 CPP^[3].

Faptul că la efectuarea unor acte de urmărire penală, precum percheziția domiciliară, **participă și organe ale poliției judiciare, fără a exista o delegare expresă în acest sens**, în opinia practicii nu constituie o nulitate absolută care

[1] I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 4092/2003, www.scj.ro.

[2] I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 4672/2002, în A. *Vasilii*, Nulitățile în procesul penal. Practică judiciară, Ed. Hamangiu, București, 2006, p. 108.

[3] C.S.J., s. pen., dec. nr. 741/1998; I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 3179/2004, în A. *Vasilii*, op. cit., p. 110.

să poată fi invocată în orice moment al procesului penal, independent de existența ori inexistența unei vătămări^[1].

22. Chestiunea calității de organe de poliție judiciară a persoanelor care au efectuat urmărirea penală este, în principiu, circumscrisă dispozițiilor art. 197 alin. (2) CPP, vizând competența organelor de urmărire penală.

În acest context, practica judiciară a stabilit, spre exemplu, că nepublicarea în Monitorul Oficial a ordinelor ministrului de interne prin care persoanele la care fac referire au fost desemnate ca lucrători de poliție judiciară nu afectează calitatea acestora și nici competența de a efectua actele de urmărire penală, întrucât în art. 11 alin. (2) lit. a) și b) din Legea nr. 24/2000^[2] sunt menționate actele care nu sunt supuse publicării în Monitorul Oficial, făcându-se referire expresă și la „actele normative clasificate, potrivit legii, precum și cele cu caracter individual, emise de autoritățile administrative autonome și de organele administrației publice centrale de specialitate”. Potrivit legii contenciosului administrativ, Ordinul M.A.I. de numire în cadrul Poliției Judiciare este un act administrativ individual, care, spre deosebire de cel normativ, pentru a cărui valabilitate trebuie publicat în Monitorul Oficial, își produce efectele juridice din momentul comunicării persoanei fizice prevăzute în act^[3].

23. În orice caz, nulitatea actelor de urmărire penală, consecință a unei pretinse lipse de competență materială, personală sau funcțională a organelor de urmărire penală, poate fi invocată cel mai târziu în cursul cercetării judecătorești la prima instanță, și nu direct în căile de atac.

Conform practicii judiciare, deși, ca regulă generală, nulitatea absolută poate fi invocată în orice stadiu al procesului, constatarea nulității absolute având ca efect constatarea obligatorie a cauzei de nulitate și desființarea actului efectuat cu încălcarea esențială a legii, legiuitorul a înțeles să facă derogări de la această trăsătură a nulității absolute, prevăzându-le în mod expres, iar o astfel de derogare este regle-

[1] C.A. Constanța, s. pen., dec. nr. 656/2009, portal.just.ro.

[2] Republicată în M. Of. nr. 260 din 21 aprilie 2010.

[3] I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 4239/2009, www.scj.ro.

mentată de art. 332 alin. (1) CPP, potrivit căruia nulitatea actelor de cercetare penală efectuate de un organ de cercetare necompetent, deși absolută, nu poate fi invocată decât cel mai târziu în cursul cercetării judecătorești la prima instanță^[1].

În cazul invocării nulității referitoare la necompetența organului care a efectuat cercetarea penală după începerea dezbaterilor în fața primei instanțe, viciile actelor de urmărire penală efectuate de organele de urmărire penală necompetente material sunt **acoperite** prin desfășurarea cercetării judecătorești.

Această nulitate absolută poate fi ridicată **și în căile de atac**, însă numai în condițiile în care a fost invocată la prima instanță înainte de terminarea cercetării judecătorești, iar instanța a respins cererea de restituire a cauzei la parchet^[2].

24. Necompetența materială a organelor de urmărire penală **nu poate fi invocată în susținerea constatării nulității actului de sesizare a instanței**, instituția verificării legalității sesizării, reglementată de dispozițiile art. 300 CPP, și restituirea cauzei pentru refacerea urmăririi penale de către organul competent, reglementată de dispozițiile art. 332 alin. (2) CPP, fiind instituții procesuale distincte.

25. În ipoteza în care urmărirea penală, cu privire la fapte care, potențial, fac parte din conținutul constitutiv al aceleiași infracțiuni comise în formă continuată, a fost **efectuată de organe de urmărire penală distincte, în dosare separate**, posibilitatea virtuală ca și faptele să se afle în cazul de indivizibilitate prevăzut de art. 33 lit. c) CP nu atrage necompetența organelor de urmărire penală, dacă, în funcție de încadrarea juridică dată faptelor ce au fost cercetate separat, fiecare dintre unitățile de parchet au avut competența materială de a efectua urmărirea penală.

26. În numeroase situații sunt contestate de către apărare **actele de urmărire penală efectuate, în cauzele de urmărire penală proprie a procurorului, de către organele poliției judiciare, în baza unei dispoziții de delegare.**

[1] C.A. Alba Iulia, s. min., dec. nr. 30/A/2008, www.jurisprudenta.org.

[2] C.A. București, s. a II-a pen., min. și fam., dec. nr. 25/A/2009, portal.just.ro.

În astfel de ipoteze, în practică s-a stabilit, de exemplu, că nu este lovită de nulitate absolută urmărirea penală dacă o parte dintre actele de urmărire penală, în ipoteza cauzelor în care urmărirea penală este efectuată de procuror, sunt îndeplinite de organele de cercetare penală ale poliției judiciare fie în baza delegării, fie ca acte premergătoare, întrucât procurorul, în temeiul art. 217 alin. (4) CPP, poate delega organelor de cercetare penală efectuarea anumitor acte de urmărire penală, iar în al doilea rând, actele premergătoare începerii urmăririi penale sunt efectuate de organele de cercetare penală, potrivit art. 224 CPP^[1].

Împrejurarea că actele de urmărire penală într-o cauză în care, potrivit art. 209 alin. (3) CPP, urmărirea penală se efectuează în mod obligatoriu de către procuror au fost efectuate în majoritate de organele de cercetare ale poliției judiciare și numai în parte de procuror poate fi invocată **numai până la finalizarea cercetării judecătorești**. Dacă, în speță, acest aspect, în legătură cu necompetența organului care a efectuat urmărirea penală, nu este sesizat înainte de terminarea cercetării judecătorești, dosarul nu mai poate fi restituit procurorului și, în consecință, nu se poate invoca încălcarea dispozițiilor referitoare la urmărirea penală obligatorie de către procuror, conform art. 332 alin. (2) CPP^[2].

27. În ceea ce privește **modalitatea și limitele delegării** ofițerilor de poliție judiciară în vederea efectuării actelor de urmărire, în cazul infracțiunilor de urmărire penală proprie a procurorului, normele speciale extind această posibilitate de delegare în cazul D.N.A.

Potrivit art. 10 alin. (1) și (3) din O.U.G. nr. 43/2002 privind Direcția Națională Anticorupție, în scopul efectuării cu celeritate și în mod temeinic a activităților de descoperire și de urmărire a infracțiunilor de corupție, în cadrul D.N.A. funcționează ofițeri de poliție, ce constituie poliția judiciară a acestei unități de parchet. Ofițerii și agenții de poliție judiciară pot efectua numai acele acte de cercetare penală dispuse de procurorii D.N.A. Ofițerii și agenții de poliție judiciară își

[1] I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 1773/2008, www.scj.ro.

[2] I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 4053/2011, www.scj.ro.